

Staeltje *natuur*

nummer 88

juli 2020

Uitgave van de vereniging

“Vrienden van het Staelduinse Bos”

Informatie Vereniging "Vrienden van het Staelduinse Bos"

U steunt ons vanaf minimaal € 7,50 per jaar, extra giften hierbij zijn zeer welkom. Het lidmaatschap loopt van 1 januari t/m 31 december. Als u lid wordt na 1 oktober bent u automatisch lid voor het volgende jaar. Opzeggen kan per e-mail of schriftelijk vóór 1 november, anders loopt het lidmaatschap automatisch door in het volgend kalenderjaar.

Bankrelatie: IBAN: NL02 ABNA 0476 8918 09
ten name van: Vereniging Vrienden van het Staelduinse Bos
Honselersdijk

De Belastingdienst heeft de Vereniging aangewezen als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Schenkingen, giften en nalatenschappen zijn voor u fiscaal aftrekbaar en de vereniging hoeft geen belasting te betalen over het binnengekomen bedrag. Alle informatie vindt u op onze website bij:
www.hetstaelduinsebos.nl/contact.html#ANBI
RSIN / Fiscaal nummer ANBI: 8137.44.519
Kamer van Koophandel: nummer 40397221

Algemene informatie en afspraken groepen:
D. van Drongelen, telefoon 0174-63 14 27
of e-mail naar aatendiek@gmail.com

Correspondentieadres:
C.D. Hendriks
Sint Martinusstraat 239
2671 GK Naaldwijk
telefoon 0174 - 62 01 31

Ledenadministratie:
E.M. Keizer-Boogh
Riemtale 2
3155 ND Maasland
telefoon 010-592 52 98

Redactie: R. Arnold en W. van Willegen
E-mail redactie: redactie@hetstaelduinsebos.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Staelduindag/Jaarvergadering 2020	4
I.M.	5
Vijftig jaar geschiedenis	6
Gedicht	8
Die andere corona's	10
Bezoekersaantallen	12
Excursie-overzicht	13
Oproep	13
Kardinaalsmutsstippelmot	14
Bomen in het Staelduinse Bos	16
Mijmeringen rond Pasen	20
Column	22
Tentoonstellingen	23
Ommetje Staelduinse Bos	24
Zondag	25
Met de klas het (herfst)bos in	26
De Dwerg	29
Kinderpagina Staeltje	30
Piekerpagina Staeltje	32

Voorwoord

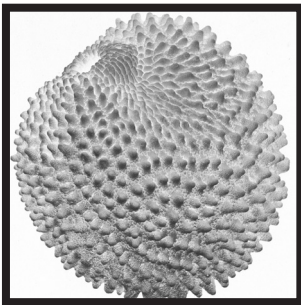
Het is, als ik dit begin te schrijven, eind april.

We hebben de eerste weken van de intelligente lockdown inmiddels achter de rug. Een vreemde ervaring voor de meesten van ons. Niet meer zo maar naar buiten als je daar zin in hebt, boodschappen doen met extra regels, bijeenkomsten niet toegestaan en musea, theaters en bezoekerscentra dicht. En het is gewoon stil op straat en overal. Veel mensen blijven binnen om de verspreiding van het virus af te remmen.

Ook d'Oude Koestal is nu gesloten voor bezoekers, de excursies zijn allemaal afgelast en ook de Paasspeurtocht ging voor het eerst in ruim 45 jaar niet door.

U ziet dat het ook voor onze vereniging de nodige gevolgen heeft: minder inkomsten, minder bezoek, minder bekendheid, enzovoorts. Gelukkig blijven er nog wel wat dingen gewoon doorgaan.

De ledenadministratie houdt de wijzigingen bij; website en facebook worden bijgehouden; de redactie is aan het werk geweest om het Staeltje dat u nu in handen heeft te maken en de penningmeester zorgt voor de financiën.

Zaad Dagkoekoeksbloem
Sterk uitvergroet

Ook in de tuin wordt het onderhoud, zij het aangepast in bemensing, steeds uitgevoerd. Dit is natuurlijk geen uitputtende lijst, maar het meeste in het oog lopende werk in de vereniging ligt stil of bijna stil.

Als bestuur kijken we natuurlijk wat er wel en niet kan, we houden de richtlijnen van de overheid in de gaten en reageren daarop. Zo moeten we nu (na de persconferentie van 6 mei) gaan nadenken over mogelijke aanpassingen in het bezoekerscentrum voor als we weer mogen opengaan.

Als u dit leest, is de situatie vast wel weer anders, alleen weet op dit moment niemand hoeveel anders. We houden dan ook alle mogelijke scenario's open. Vooruitlopend op de komende maatregelen heeft het bestuur besloten om de Staelduindag te verplaatsen van begin juli naar eind oktober. We weten niet wat het officiële standpunt van de overheid over bijeenkomsten zal zijn, maar de verwachting is dat er slechts heel langzaam een verlichting van de maatregelen zal komen. Mede hierom en om u, als leden, tijdig te informeren, is dit besluit genomen.

Verderop in dit blad hebben we de agenda voor de Staelduindag gepubliceerd, waarbij we er van uitgaan dat deze eind oktober gewoon doorgaat. De datum is dus onder voorbehoud.

Als we moeten afwijken van deze planning houden we u natuurlijk op de hoogte, zeker via facebook, nieuwsbrief en website.

Als vereniging hebben we dit jaar minder inkomsten, dus we willen iedereen extra hartelijk danken voor de bijdragen in de vorm van contributie en extra giften, zodat we aan het eind van deze periode het centrum weer als vanouds kunnen laten werken.

Voor de komende tijd wil ik iedereen een goede gezondheid wensen en voor de mensen, die hun huis niet willen, kunnen of mogen verlaten: kijk heel goed naar de natuur dichtbij: er is genoeg te zien en te beleven, ook als je niet naar het bos, strand, duinen of het buitenland gaat.

Gerrit Keizer
voorzitter

Naschrift: Inmiddels is het duidelijk geworden, dat er vele aanpassingen nodig zijn om de Koestal volgens de RIVM richtlijnen voor publiek te kunnen openen. Ook valt een groot deel van onze vrijwilligers in de risico-groep 70+.
Daarom heeft het bestuur besloten, dat d'Oude Koestal gesloten blijft **tot 1 september.**

Als deze datum wijzigt, is dat te lezen op onze website (www.hetstaelduinsebos.nl) en de Facebook-pagina (www.facebook.com/hetstaelduinsebos).

Staelduindag/Jaarvergadering 2020

Het bestuur heeft het genoegen u uit te nodigen tot het bijwonen van de jaarvergadering van de Vrienden van het Staelduinse Bos.

Deze zal worden gehouden in bezoekerscentrum d' Oude Koestel op zaterdag 24 oktober 2020.

De aanvang van deze bijeenkomst is 14.30 uur.

A G E N D A

1. Opening door de voorzitter
2. Notulen jaarvergadering 6 juli 2019 (deze kunt u lezen in Staeltje Natuur no. 87, zie <https://hetstaelduinsebos.nl/StNmap/SN87A.pdf>)
3. Ingekomen post
4. Jaarverslag penningmeester
5. Verslag kascontrolecommissie, benoeming nieuw lid
6. Jaarverslag secretaris
7. Rondvraag
8. Sluiting

Vanaf 14.00 uur is er gelegenheid om binnen te lopen en alvast een kijkje te nemen in het bezoekerscentrum.

Het financieel overzicht wordt op de vergadering uitgedeeld.

Om 15.30 uur sluiten we de vergadering af. Hierna is er voor de aanwezigen de gelegenheid om gezellig bij te praten en nog wat te drinken.

Deze uitnodiging is opgesteld onder het voorbehoud dat bijeenkomsten als deze in oktober weer zijn toegestaan. Als we moeten afwijken van deze planning, krijgt u daarvan bericht. Dat zal zoveel mogelijk via de e-mail/nieuwsbrief zijn. Als u geen mailadres heeft opgegeven, komt een eventuele wijziging per post.

Het Bestuur

I.M.

= In memoriam Gré Aalbrecht =

Op 18 februari jl. is Gré Aalbrecht overleden na een lang ziekbed.

Haar echtgenoot Maarten kwam in 2005 bij de Vrienden als medewerker in de tuin. Al snel kwam Gré ook in de Koestal en omdat zij niet van toekijken hield, hoorde ze al snel bij ons. Gré was het liefst actief op de achtergrond; zij hielp bij veel activiteiten: de Staelduindag, de Nieuwjaarsreceptie, schoolklassen ontvangen en koffie verzorgen bij de ontvangst van groepen. Op Tweede Kerstdag was de Koestal vaak onaangekondigd open en werden bezoekers door Gré en Maarten verwelkomd met wat lekkers.

Ze pakte van alles aan. Al vele jaren maakten Gré en Maarten samen de Koestal schoon, Gré was dol op ramen zemen. De Koestal zag er, mede door haar inzet, altijd picobello uit. Ondanks haar ziekte is Gré nog lang doorgegaan met haar werk, hulde hiervoor. Gré kwam heel graag in de Koestal en in het Bos. Overal in de Koestal kom je spulletjes tegen, die Gré ontdekte op haar stroomtochten bij recyclingwinkels.

De laatste maanden zijn heel zwaar geweest voor Gré en Maarten.

Nu is er het gemis.

We hebben veel mooie herinneringen aan Gré en zullen haar niet vergeten.

Anneke Storm en Diek van Drongelen.

Vijftig jaar geschiedenis Staelduinse Bos

Zoals u ongetwijfeld gezien heeft op uw brief in januari gebruiken we lidmaatschapsnummers in onze ledenadministratie. Bovenaan onze lijst staat lid no. 2, Henk Flapper, hij is vanaf de oprichting altijd lid gebleven. Van hem kregen we onderstaande -mail:

*Aan het bestuur van de Vereniging Vrienden van het Staelduinse Bos.
50 jaar geleden, op 15 februari 1970, verscheen in de Havenloods een groot artikel: Staelduin recreatie voor velen, maar hoe lang nog? De wandelkaarten zijn maar tot juni geldig want daarna begint het kappen van bomen voor de aanleg van een golfbaan. Op 24 februari 1970 werd de Regionale Werkgroep Staelduin opgericht om dat te voorkomen.
Voorzitter Fokko Abbas en ondergetekende Henk Flapper als secretaris.
We begonnen de bevolking en de overheden te activeren om dat te voorkomen.*

Op 27 mei begonnen bulldozers bomen te kappen en dat gaf een heftige reactie in het Westland. Het kappen werd stopgezet en op de open plek werd elke zondagmiddag een volksvergadering gehouden. Alle partijen zochten naar een oplossing, waarbij Staelduin behouden zou worden voor de bevolking.

Op 17 december 1970 besloot Provinciale Staten tot aankoop van Staelduin-West met het volgende plan:

Op verzoek van Rotterdam werken alle partijen, Rijk, Provincie, Rijnmond en gemeenten, mee aan een versnelde procedure voor aanleg van een nieuwe Rijnpoorthaven voor containers tussen Maassluis en de Hoek, zodat de aanleg 1 maart 1972 kan beginnen. Als tegenprestatie zal Rotterdam de helft betalen voor een 12 km lange groengordel om de haven af te schermen van het Westland. De golfclub is bereid af te zien van aankoop van Staelduin-West als in de groengordel een mooie golfbaan komt. De provincie is bereid Staelduin-West aan te kopen voor openbare recreatie! En Defensie is bereid de munitie-opslag in Staelduin-Oost te verplaatsen naar de nieuwe haven, zodat ook dit

deel van Staelduin beschikbaar komt voor recreatie.
De Regionale Werkgroep Staelduin had haar doel in negen maanden bereikt en werd daarom opgeheven. Ik ben in december 1970 voor mijn werk verhuisd van Maassluis naar Venray, daarna in 1990 naar Amsterdam.
Ik ben nog steeds lid nummer 2 van de vereniging maar ben nooit meer in het Staelduinse Bos geweest.

Groeten van Henk Flapper

Naschrift van Henk:
Ik denk dat veel leden niet weten wat voor deal er in 1970 is gesloten om het Bos te behouden, want de Rijnpoorthaven is niet aangelegd en de groengordel is er ook niet gekomen.

Zijn

*Het dromend bos, de in zichzelf
verzonken bomen, prevelend of
licht beschonken*

*en al die tijd zomer drijvend
op de ronkende warmte rond
het middaguur*

*de lucht daar stilzwijgend boven
om te bevestigen dat die bomen
en dat bos daar stonden*

*hoe werkelijk waar die stilte
en de zomerwarmte elkaar vonden
in onuitsprekelijk tijdloos licht*

Kees Hermis

Uit: Dichter. Van de bomen & het bos
gedichten voor kinderen van 6 tot 106
Uitgeverij Plint

Die andere corona's

Ooit was er een tijd, dat nog niemand van een coronavirus had gehoord. Toch bestond het woord "corona" al heel lang. Wat zoekwerk op internet levert allerlei corona's en natuurlijk ook het virus.

Om te beginnen is het een woord uit het Latijn: het betekent simpelweg kroon of krans.

Studenten geneeskunde zullen alle officiële benamingen moeten leren bij anatomie. Als het over de arteria coronaria gaat, bedoelen ze de kransslagader. Een patiënt zal dat meestal niet zo te horen krijgen, maar het begrip coronaire hartziekten wordt wel vaker gebruikt.

In 1900 werd corona voor het eerst gebruikt in de betekenis "kransvormige buitenste atmosfeer van de zon". We kunnen die als een krans van licht zien bij een volledige zonsverduistering. Misschien was u in 1999 wel op een plek waar dat kon!

Vroeger thuis zeiden we: de maan zit in een nest, er zal wel slecht weer komen.

Maar eigenlijk zijn er dan alleen dunne wolken met ijskristallen, die hoog in de atmosfeer het licht breken, zodat er een kring of lichte vlek om de maan ontstaat. Dat heet dan een corona om de maan. Om de zon kan op die manier soms ook een kring ontstaan.

Nu we het toch over de maan hebben, in het Zweeds is dat "månen", een a met een klein rondje erboven. Dat rondje boven de a komt ook in het Deens en Noors voor. De taalkundigen noemen dat tekenje een corona.

Dan is er nog de corona van het ene mineraal om het andere, een geoloog heeft het wellicht over een insluitel.

Bij hoogspanningstechniek (elektriciteit) is soms sprake van lichteffecten en knetteren als gevolg van een zogenaamde “corona-ontlading”. Vaak is dit niet gewenst, maar in bijvoorbeeld een laserprinter wordt juist gebruik gemaakt van het verschijnsel.

Ook in de plantenwereld bestaat het woord corona. Zo noemt men de (meestal) blauw-wit gestreepte krans in een passiebloem corona. De onderdelen van deze bloem zouden verwijzen naar het Lijdensverhaal van Jezus, de corona symboliseert dan de doornenkroon.

Tenslotte zijn er natuurlijk de coronavirussen, maar daar is inmiddels al zoveel over gezegd en geschreven, dat past niet in mijn stukje.

Ik zal het hier maar niet meer hebben over de auto Toyota Corona of over de Corona software om app's te maken of filmbeelden te bewerken. Of over het Mexicaanse bier, het Amerikaanse merk professioneel tuingereedschap, of de plaats Corona in Californië. Want een zoektocht op internet levert altijd resultaten op die je niet verwacht had.

Els Keizer

Bronnen o.a.:

<https://nl.wiktionary.org/wiki/corona>

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Corona_\(meteorologie\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Corona_(meteorologie))

<https://www.sterrenkids.nl/kringen-om-de-zon-en-maan/>

[http://www.wikiwand.com/nl/Corona_\(ontlading\)](http://www.wikiwand.com/nl/Corona_(ontlading))

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Corona_\(Passifloraceae\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Corona_(Passifloraceae))

<https://www.myp perfectgarden.nl/klimplanten/passiebloem-passiflora/>

Bezoekersaantallen

Door de coronacrisis is ons bezoekerscentrum d' Oude Koestal slechts 2½ maand open geweest. We moeten dus volstaan met een kort lijstje bezoekersaantallen. Misschien is de situatie veranderd op het moment dat u dit leest. Verdere mededelingen over openstelling zijn te vinden op onze website: www.hetstaelduinsebos.nl

	zaterdag	zondag	excursie / groep	extra open	maandtotaal	in 2019	
januari	149	423		150*	722	443	* ZHL-film
februari	123	83	12		218	568	
maart	107	154			261	487	

Vanaf april 2020 is er een wijziging in de openingstijden, als het centrum weer opengaat.

De woensdagmiddag komt te vervallen, behalve voor de maanden september en oktober. De belangstelling voor de andere woensdagen was niet groot en het wordt steeds moeilijker om vrijwilligers te vinden, die op stille momenten de balie willen bemensen.

Dus met ingang van 2020 geldt:

Bezoekerscentrum d' Oude Koestal is het hele jaar geopend op zaterdag 13.00 - 16.00 uur; zondag 11.00 - 16.00 uur; en in de maanden september en oktober ook open op woensdag van 13.00 - 16.00 uur.

Excursie-overzicht e.d. Staelduinse Bos 2020 (1)

- 0401 Nieuwjaarsbijeenkomst met 30 personen.
- 1001 ZHL film voor donateurs, 4 sessies met ongeveer 40 personen.
- 0202 Publieksexcursie Knoppen, 12 deelnemers.

In het aquarium van d' Oude Koestal heeft een flinke uitbreiding van Black Molly's plaatsgevonden.

Als iemand interesse heeft, kunnen ze gratis worden opgehaald.

Neem dan contact op met Maarten Aalbrecht,

telefoon 06 - 10 31 44 95 of

e-mail grijzegriet@caiway.nl

Oproep

We zijn op zoek naar nieuwe begeleiders voor excursies.

Hoe leuk het is om met een groepje leerlingen van groep 3 of groep 4 op ontdekkingsreis te gaan in het Staelduinse Bos kunt u lezen in het verhaal op bladzijde 26 en verder.

Omdat deze excursies een groot succes zijn, zijn we op zoek naar u, om onze groep begeleiders uit te breiden. Hierdoor kunnen we nog meer jonge kinderen laten genieten van de natuur.

Lijkt het u leuk en wilt u meer weten neem dan contact op met:

Mevr. D. van Drongelen, telefoon 0174-63 14 27 of aatendiek@gmail.com

Kardinaalsmutsstippelmot, ook wel spinselmot.

Als je dit voorjaar door het Staelduinse Bos loopt zie je op verschillende plekken bomen en struiken die helemaal kaalgevreten worden en bedekt zijn met een soort spinrag, voornamelijk op de kardinaalsmuts en de sleedoorn. Dit wordt veroorzaakt door een kleine nachtvlinder, de stippelmot.

De naam stippelmot komt door hun uiterlijk, de witte voorvleugels zitten vol met zwarte stippen. Deze stippelmot legt zijn eitjes in een waardboom in juli/augustus, het volgende voorjaar komen de eitjes uit en de larven omwikkelen zich met veel spinseldraden. Dit om de rupsen te beschermen tegen vijanden.

De rupsen eten ontzettend veel vers jong blad. De bomen/struiken zijn tenslotte helemaal kaal en lijken dood. Begin juni gaan de rupsen zich verpoppen en de struiken zullen zich herstellen. Na het begin van de zomer komen de nachtvlinders uit en gaat de struik opnieuw uitgroeien. Dan leggen de nachtvlinders weer eitjes en de cyclus begint opnieuw.

spinselmot

rupsen spinselmot

De hoeveelheid rupsen is een welkom voedselaanbod voor vogels. Veel mezen, maar ook andere vogels, zoals bijvoorbeeld distelvinken, maken graag gebruik van dit voedselaanbod.

Vlak voor d' Oude Koestal stond ook een struik met spinsel, waar een groepje van 6 staartmezen zich tegoed deed aan dit feestmaal.

staartmees

buxusmot

De spinsel- of stippelmot is wat eetpatroon betreft te vergelijken met de ook in het voorjaar zo gevreesde en gehate buxusmot. De rupsen van de buxusmot vreten de buxusstruiken ook helemaal kaal, maar na enkele weken gaan ook de buxussen weer uitlopen. Maar niet iedereen wil wekenlang tegen kale struiken aankijken, de groene bakken werden in die periode gevuld met kale buxusstruiken!

Adriaan de Ruiter

Bomen in het Staelduinse Bos -3-

De LINDE

Kijk eens goed in een romantische bui aan het eind van de zomer naar de kroon van de linde (*Tilia*) die volop mag groeien, of nog niet gesnoeid is en nog alle afhangende takken bezit aan de onderkant.

Omgekeerd lijkt het een hartvorm te hebben. Kijk daarna naar het blad en draai het steeltje omhoog. Zelfde indruk. En de hele bloeiende, elegante lindeboom is een lust voor het oog en onweerstaanbaar geurig voor onder andere bijen. Mogelijk was daarom in het verre verleden bij de Kelten zowel als de Germanen de boom een heilige boom. De godin Freya, van liefde en vruchtbaarheid, zou er in wonen.

Bij het bezoekerscentrum d' Oude Koestel en het boswachtershuis staan een aantal prachtige zomerlinden. Ze zijn waarschijnlijk geplant in de tijd toen er op die plek nog een boerderij stond.

Voorkomen / De oudste linde van Nederland

De linde is een algemeen voorkomende boom, behorend tot de kaasjeskruidfamilie (*malvaceae*). Er zijn 20 soorten met veel kruisingen en cultivars.

De oorspronkelijke groeiplaatsen in Nederland liggen in beekdalen van Twente en de Achterhoek, het Rijk van Nijmegen en Zuid-Limburg.

Van de in ons land voorkomende soorten zijn de kleinbladige winterlinde en de grootbladige zomerlinde inheems, maar ze zijn zeldzaam geworden.

Van die twee loopt de zomerlinde 14 dagen eerder uit en bloeit eveneens eerder. Vroeger werden ze vaak bij boerderijen en als laanbomen aangeplant.

De meest geplante linde tegenwoordig is *Tilia x europaea* (Hollandse linde), een kruising van de twee inheemse linden. Deze wordt vaak als leiboom of straatboom gebruikt.

De oudste lindeboom staat in Sambeek, al ongeveer 500 jaar. Hij is hol en vermoedelijk ontstaan uit een of meer leibomen. De prachtige boom met de geurende bloemen is geliefd bij bruidsparen en verliefde stelletjes.

De zomerlinde en zijn stam, bladeren, knoppen, bloemen en vruchten, gedrag en groeiplaats

De bruine stam kan op latere leeftijd grijs en gegroefd worden, zoals bij de linden bij het boswachtershuis en in de laan erheen wel te zien is.

Rondom de voet groeit vaak een brede kring van wortelopslag.

Het 7-10/15 cm lange, groene, hartvormige blad, met de voor de zomerlinde kenmerkende enigszins scheve bladvoet, heeft toefjes witte haren in de nerfoksels. De bloei wordt aangekondigd door de licht-groene schutbladen. In juni bloeit de boom in het geelgroen, met hangende tuiltjes van 2-5 tweeslachtige, volledige bloemen.

De heerlijke geur trekt natuurlijk insecten aan, zoals honingbijen en hommels.

In augustus tot september groeien de bolvormige, harde, gesteelde, donzig behaarde vruchtjes tot langwerpige nootjes. Tezamen met de uitgedroogde schutbladen die als vleugeltjes dienen, worden zij verspreid door de wind. De zaden zijn zeer kiemkrachtig, terwijl die van de Hollandse linde steriel zijn. In de herfst kleurt het blad geel.

Linden houden van een zonnige tot licht beschaduwde plaats. Zij zijn matig snelle groeiers met matige concurrentiekracht, maar met groot herstellend vermogen. Een zomerlinde doet het goed in vochtige, matig voedselrijke, neutrale tot basische, vaak kalkhoudende, humeuze grond. Met vrijwel ronde kroon kan hij tot 30 m hoog groeien. De standplaats is veelal te vinden in bossen, kalkhellingbossen en loofbossen bij bronnen.

Nuttig voor dieren

Alle linden zijn belangrijke drachtplanten. Natuurlijk wel pas wanneer ze veel nectar kunnen aanmaken als de vochtvoorziening voor de boom geen probleem is. In 2018 droogden de bloemen van de linden in het Staelduinse Bos heel snel op en was er weinig nectar. Vorig jaar was de dracht beter met meer nectar.

Hoewel de zilverlinde, met grijs/witviltige bladen, eveneens een goede drachtplant is, dus leven gevend aan insecten, heeft hij ongewild als solitaire boom een morbide kantje. Wanneer de aanwezige nectar op raakt, gebruiken honingbijen hun communicatiesysteem om hun volk te laten weten dat ze

elders op zoek moeten gaan naar nectar.

Hommels beschikken niet over een dergelijk systeem en gaan door met nectar in de boom te zoeken totdat ze erbij neervallen. Dit is onlangs uit onderzoek * naar voren gekomen. De zilverlinden worden in Nederland geplant als sierboom. Een nuttig advies hierbij: Plant ze nooit alleen of zonder andere dracht, anders vind je na

de bloei een hoop hommels, vooral aardhommels, dood onderaan de boom. Luizen trekt de linde ook aan, uiteraard. Ze geven shade aan de boom, maar via de honingbijen hebben mensen frappant genoeg enigszins voordeel van de uitwerpselen. De luizen eten zoveel mogelijk nectar vanwege de mineralen en scheiden de overtollige suikers uit. Omdat de honingbijen dit goedje, honingdauw genoemd, verwerken in de nectar, krijgt de honing er naast de specifieke lindebloesemgeur en -smaak er nog iets extra's bij. Heerlijk, echt waar. Overigens kan een ernstig luizenprobleem afdoende opgelost worden door aan de boom een paar zakjes met lieveheersbeestjes aan de takken te hangen.

Belang voor mensen

Het woord "tilia" is afgeleid van het Griekse tilos wat vezel betekent. Vroeger werden de bastvezels gebruikt voor het maken van schoeisel en touw. Tegenwoordig kunnen nog steeds van het zachte witte/geelwitte hout diverse gebruiksartikelen gemaakt worden, onder andere muziek-instrumenten. Daarnaast is de boom belangrijk als sierelement, als psychologische factor en als aanvulling van de diversiteit van het bomenbestand.

Vanwege het dichte bladerdek werden en worden leilinden geplant aan de zuidzijde van huizen en boerderijen tegen de felle zomerzon.

Als laatste leuk om te vermelden is dat van de gedroogde lindebloesem met het vleugelvormig schutblad thee gezet kan worden. De vochtafdrijvende en zweetbevorderende thee schijnt goed tegen verkoudheid en griepigheid te werken. Bovendien werkt het rustgevend. Kunnen we goed gebruiken in de stressvolle tijden van tegenwoordig.

Rita Hoogland

Fotografie: Hans van der Meijs

Bronnen:

Heukels' Flora van Nederland (R. vd. Meijden), 23^e druk

Wikipedia

www.bomenstichting.nl

Bosplantsoen, bomen en struiken in bos en landschap

Website Naturetoday.

Mijmeringen rond Pasen

Het is weer rond Pasen, een heel andere Pasen dan elk ander jaar in verband met de coronacrisis. Normaal is dit een drukke tijd, we zijn al met een klein groepje een week of acht bezig met de voorbereidingen. De route bedenken met de bijbehorende vragen, de formulieren aanpassen na het vorige jaar, nakijken van alle benodigde spullen (moet er nog iets vernieuwd worden of aangepast?), paaseitjes kopen, plantjes bestellen. De verkeersbegeleiders moeten hun examen doen om weer een jaar te mogen helpen. Ook weer onze vrijwilligers vragen wie er wil helpen op de tweede paasdag. Kortom genoeg te doen, maar leuk.

En dan komt daar de coronacrisis en gaat het paaseieren zoeken helemaal niet door. We zijn heel optimistisch en hebben de hoop om dan dit jaar te gaan schuiven naar de tweede pinksterdag. Maar dat is al snel ijdele hoop, deze hele zaak gaat echt lang duren en alles is niet zo maar weer in het oude ritme.

Dan komen de mijmeringen boven, we hebben tijd genoeg. Aat en ik helpen al bijna vanaf de eerste keer paaseieren zoeken mee. Eerst alleen op de dag zelf en nog niet met de voorbereidingen. In die tijd waren onze kinderen nog klein en veel vrijwilligers hadden toen kleine kinderen. Die kinderen waren tijdens een baliedienst altijd mee en kenden de omgeving wel. Op tweede paasdag waren dus de kinderen van de families Beun, Dahmeijer, Dorenbos, Van Drongelen en De Wit ook aanwezig. Zij waren met elkaar aan 't spelen en kwamen ook wel helpen, moesten zichzelf vermaken en dat ging prima. De ouders waren controlepost, verkeersbegeleider, achter de balie, bij de plantjes. Als na afloop alles weer opgeruimd was, dekten we een lange tafel en daar werd het door iedereen meegebrachte eten opgezet.

We hadden allemaal wel wat klaargemaakt en meegenomen, vooral de gevulde eieren van Paulien waren erg in trek. Dit gebeuren vonden de kinderen erg leuk, eten wat je lekker vond en niemand die er iets van zei dat het niet zo gezond was. Deze traditie met de kinderen hebben we een aantal jaren gedaan. Na afloop gingen we met een voldaan gevoel naar huis. Toen de kinderen groter werden was het ook over.

Onze zoon heeft later wel nog diverse malen op de dijk geholpen bij het verkeer. Omdat hij de jongste was reed hij de hele dag op zijn fiets heen en weer om door te geven waar er plek vrij was en er weer een auto kon staan. In die tijd hadden we nog geen walkie-talkies. Nog weer later heeft onze kleindochter een aantal jaren met een vriendin op een controlepost gezeten.

Vonden ze heel gaaf om te doen, compleet met hazenoren. Onze kleinzoon heeft ook een jaar hand- en spandiensten verricht voor een maatschappelijk stage voor school.

Dit gebeuren herhaalt zich, want ook nu zijn er kinderen en kleinkinderen van onze vrijwilligers die meehelpen. Dat is toch leuk.

Wat in al die jaren niet veranderd is, is het enthousiasme van de kinderen.

De vraag of hun antwoord goed is en de gevonden paaseieren kloppen.

Ook het uitzoeken van hun plantje doen ze heel serieus. Welke kleur is het mooiste en welk soort plantje zal ik kiezen?

Voor sommige kinderen echt moeilijk.

Dit alles zorgt ervoor dat je ieder jaar weer met een goed gevoel naar huis mag gaan.

Ik ben benieuwd wanneer dit Staeltje natuur uitkomt of we al weer iets mogen doen en er maatregelen zijn versoepeld. Of de Koestal weer open mag voor bezoekers en er weer activiteiten mogelijk zijn.

Diek en Aat van Drongelen

Column

Corona

Aan de ernst van de Covid-19 epidemie die ons land treft en de gevolgen hiervan wil ik niets afdoen.

Er zijn echter wel dingen die mij hierbij opvallen. Dit virus is in staat om het beste, maar soms ook het slechtste in ons mensen naar boven te halen.

Gelukkig probeert bijna iedereen behulpzaam te zijn, te letten op de voorzorgsmaatregelen en de beperkingen voor lief te nemen.

Maar er zijn ook zaken die mijn aandacht trekken ondanks de gevaren. De files zijn sterk afgenomen, luchtvervuiling en fijnstof zijn een stuk minder, het CO₂-gehalte daalt.

Veel activiteiten, denk aan sport, horeca, cultuur en nog heel veel andere zaken kunnen niet doorgaan. Dit heeft tot gevolg dat we onszelf weer bezig moeten houden.

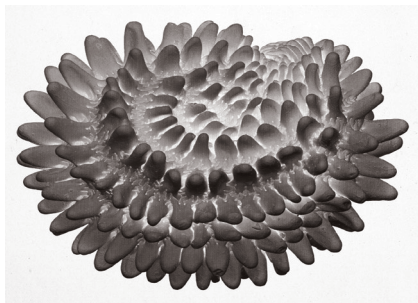
We gaan weer spelletjes spelen en zoeken contact via sociale media.

Het is opvallend hoe zo'n klein organisme de hele wereld kan dwingen om milieuvriendelijk te zijn. Zou Moeder Aarde zo boos op ons zijn dat zij deze zware maatregelen neemt ?

Wat is een virus eigenlijk? Een virus is een vorm van half-leven dat zo klein is dat je het met een gewone lichtmicroscopie niet kan waarnemen. Er zijn wetenschappers die denken dat alle leven op aarde van virussen afstammen, en dat daarom het leven ook vatbaar is voor virusinfecties. Het virus kan zich zelf niet voortplanten en heeft daar een gastheer/-dame voor nodig. Het virus kaapt de cellen van de patiënt en zet deze aan tot het kopiëren van zichzelf. Dit vindt de patiënt niet leuk en verzet zich daartegen door ziek te worden. Hierdoor produceert het lichaam antistoffen die het virus bestrijden. Maar dit gaat niet direct en het duurt wel even voor de patiënt immuun is tegen dit virus. In die tijd moet je rekening houden met de besmettelijkheid (viriliteit) van het virus en persoonlijk contact beperken.

Gelukkig is er nog een activiteit die je wel veilig kan doen: in kleine groepjes of alleen wandelen in het Staelduinse Bos!

P. Adriaanse

Zaad Grote Muur
Sterk uitvergroet

Tentoonstellingen

In het begin van dit jaar hebben we de wisseltentoonstelling 'Oostvaardersplassen' opengesteld. Er is weer met veel zorg gewerkt om het verhaal van dit bijzondere gebied te vertellen.

De Oostvaardersplassen is een puur natuurlijk gebied. De natuur gaat er haar eigen gang. Het is een zeer bijzonder gebied in Europa. Men hoeft er nagenoeg niets aan te bewerken, behalve als er iets op een bepaald moment even blijft steken.

Het waterpeil moet soms bijgesteld worden, want het moet goed zijn voor de moerasvogels en de overwinterende ganzen.

Het gaat heel goed met de grote grazers. Ze leven er geweldig en gaan pas dood, als ze oud geworden zijn. Dat is puur natuur; een kadaver is dan voedsel voor roofvogels, roofdieren, zoals vossen, insecten, enz.

In de zomer is een kadaver snel weg. Als er een dier ziek is en lijdt, wordt het afgeschoten om ellende te voorkomen.

Het is een gebied, waar je kunt wandelen, fietsen, excursies maken met een boswachter en er zijn veel uitkijpunten.

Veel foto's in deze tentoonstelling zijn weer gemaakt door onze vrijwilligers. Omdat het bezoekerscentrum gesloten is als gevolg van coronamaatregelen, blijft deze tentoonstelling langer staan dan gepland was (oorspronkelijke einddatum eind mei).

Ook de volgende tentoonstellingen schuiven daardoor op.

Titels die hierna gaan komen:

- Water
- Knaagdieren
- Foto's van vrijwilligers

Een planning met de nieuwe data is nog niet te geven. Zodra bekend is wanneer het centrum weer opengaat wordt die gepubliceerd op de website.

De tentoonstellingscommissie.

Ommetje 'Staelduinse Bos'

Alleen op avontuur in een oerbos, een heerlijk huis voor alle bosbewoners, is een fijn welkom om als gast binnen te mogen komen.

Al gauw werd mij een mooie tak aangeboden om samen te struinen en zien wat erop ons pad kwam. Door heerlijk alles op te snuiven door te zien, te horen en te luisteren wat je hierbij voelt kwam dat stukje kind van mij naar boven, heerlijk en onbevangen. Met een warm en enigszins spannend gevoel ging ik op ontdekking en beetje bij beetje werd het steeds meer een bos waarbij ik mij zo fijn voelde, om van alles heel intens te kunnen genieten. De rust van geluiden en stilstaan onder bomen met zijn enorme kronen die beschermers zijn onder een indrukwekkende lucht, waar je zo goed als droog staat, en de regendruppels, als het zonnetje zich laat zien, samen een wonderlijk geheel geven. Wanneer je om je heen kijkt zie je allerlei mooie kunstwerkjes, gemaakt door de natuur zelf. Zo was er een vogel van schors, "de papier hier" maar dan gevuld met blaadjes, een wolf, een tekening van Winnie de Poeh door de natuur zelf ontworpen, een tijger, een slang en nog veel meer, zo mooi dat ik dit ook graag had willen tekenen maar met ieders eigen fantasie is dit niet nodig.

De geur van mos, bladeren en verborgen kruiden deed mij denken aan een thuiskomst wat ruikt naar een dampende soep van brandnetels met de geur van look-zonder-look (ui, knoflook), geel nagelkruid wat ruikt naar kruidnagel, een echte "kaboutersoep". Het was een heerlijkheid, een dag met liefdevolle warmte, een omarming om van al dit wonderlijke te mogen genieten.

Met deze gedachten verliet ik het bos en werd vriendelijk uitgezwaaid door dansende rietstengels die de bosrand sierden en zachtjes riepen: tot ziens; waarop ik riep: dankjewel mooi bos en al jouw gastvrije bewoners, dankjewel om dat kind

in mij te vinden; om de volgende keer met dit gevoel terug te keren samen met mijn "ommetjes- tak" om zo weer een heel ander schouwspel te mogen opsnuiven.

Tekst en illustratie: Henny de Jong- van Dijk

Inspiratiebron : boek: Hoofd in de Wolken & Voeten in de Aarde

Kruidenliefde : van een echt 'kaboutervrouwkje'

Dankbaar voor de inspiratie en liefde waardoor dat deurtje openging om dit 'eigen' te kunnen maken en op mijn 'wijze' heb kunnen ervaren.

Zondag

Op zondag 3 mei was het stralend weer en Helen en ik hadden besloten om daarvan te gaan genieten. Om 13.00 uur vertrokken wij uit Naaldwijk. Blijkbaar waren we niet de enigen die de zon hadden gezien: op weg naar het bos wemelde het van de fietsers en wandelaars. Op de parkeerplaats van het Staelduinse Bos moesten we zoeken naar een parkeerplaats, hij stond bijna helemaal vol. Ouders met kinderen, grootouders met kleinkinderen en jonge stelletjes, allemaal netjes op afstand.

De natuur is nu ook zo mooi, bomen staan in het groen, bloemen komen uit: insecten en vogels hebben het er maar druk mee. Gezellige bedrijvigheid. Wij hadden eten en drinken meegenomen. In de tuin moesten we een plekje zoeken want de meeste bankjes waren al bezet. Zo'n drukte heb ik nog niet eerder meegemaakt. Gelukkig waren de meeste bezoekers liefhebbers van de natuur en was de sfeer rustig. We hebben een paar uur in de zon gezeten en dan zie veel vriendelijke mensen voorbij komen. Iedereen vindt het fijn om in een andere omgeving te zijn. De vrijheidsbeperking die wij nu moeten ondergaan vanwege het coronavirus kunnen we wel dragen maar op een gegeven moment wil je al je zintuigen nieuwe input geven, de natuur biedt dan erg veel.

Ik vind het heel fijn dat dit bos voor zoveel mensen iets betekent en dat het de mensen door deze moeilijke tijd helpt.

Ruud Arnold

Met de klas het (herfst)bos in

Donderdagmorgen, begin oktober en even na kwart voor negen kom ik aan in de Koestal. Mijn collega-begeleider Henk is al gearriveerd en bezig de tassen uit hun bergplaats tevoorschijn te halen. We gaan vandaag een groep 3 van een basisschool een rondleiding door een deel van het bos geven en hopen hen wat te kunnen leren over het bos en hen vooral enthousiast te maken voor al het moois dat het bos te bieden heeft.

Af en toe luisteren we even net buiten de deur en ja hoor, al snel horen we aanzwellende kinderstemmen.

Als de groep met begeleidende ouders en leerkracht is gearriveerd spreken we even af met de juf hoe laat ze uiterlijk weer willen vertrekken, terwijl de kinderen hun tassen met het tussendoortje in de stal neerleggen.

Na een korte inleiding over de geschiedenis van ons bos vertrekken we kort na elkaar en ieder met een groep van 10 tot 15 kinderen met enkele begeleiders. We nemen verschillende routes maar proberen in elke groep ongeveer hetzelfde te doen, al hangt een en ander natuurlijk ook af van wat er te zien en te vinden is in het bos. Op deze herfsttocht zijn veel kinderen uitgerust met een grote plastic tas in de hoop veel kastanjes en andere mooie dingen te vinden...

Nadat de kinderen hebben nagedacht over de kenmerken van de herfst bekijken we de stammen van twee verschillende bomen die naast elkaar staan. Het zijn een beuk en een eik met respectievelijk een vrij gladde en een ruwe stam en natuurlijk zoeken en vinden we ook beukenootjes en eikeltjes die enthousiast de tassen ingaan. Wat verderop bekijken we de wortels van enkele bomen die heel duidelijk boven de grond uitkomen en ik leg uit dat dat komt doordat de bomen op een soort duinen staan en dat het zand wordt weggespoeld door de regen.

We arriveren al snel bij het hoogste duin van het Staelduinse Bos met een aantal trappen. Dat wordt treden tellen waarbij de kinderen in stilte tellend naar boven gaan en al snel weer terugkeren om mij het aantal in de oren te fluisteren.

Verder het bos in en ondertussen speurt iedereen naar paddenstoelen.

Als we ze zien deel ik spiegeltjes op stelen uit waarmee de kinderen in groepjes onder de hoed van de paddenstoel mogen kijken. Heeft de binnenkant van de hoed ronde gaatjes of streepjes? En aan de hand van een zoekkaart proberen we de naam van de paddenstoel te vinden. Dat is best moeilijk want er zijn heel veel soorten, ook in ons bos.

Natuurlijk zeggen we ook dat je deze paddenstoelen niet moet eten want ze kunnen giftig zijn. Als je paddenstoelen wil eten moet je in de supermarkt zijn.

Al snel zien we daarna een paar oude bomen, eiken weten de kinderen inmiddels, met ook onderaan de stam grote zijtakken. Ik leg uit dat dit al heel oude bomen zijn die hier al zijn begonnen te groeien toen het bos nog niet erg vol stond met bomen en ze niet alleen maar omhoog hoefden te groeien om voldoende licht te krijgen.

Dat was dus voordat hier circa 170 jaar geleden heel veel bomen en struiken werden bijgeplant om er een jachtgebied van te maken.

Weer verder en we arriveren bij een heuvel waar een stukje bunker uit steekt. Daar moeten we natuurlijk even kijken al is het geen echte bunker.

Even verderop komen we bij een laan met aan weerskanten grote statige eiken en beuken. We staan even stil en ik leg de kinderen uit dat dit vroeger de oprijlaan was naar het buitenverblijf van de familie die vroeger eigenaar was van het bos. Of het een kasteel was vraagt er een? Nou nee, het was meer een deftige boerderij leg ik uit maar de meesten kunnen zich wel voorstellen hoe het was om met een rijtuig langs die bomen te rijden...

Weer verder en regelmatig is er weer een kreet van iemand die nieuwe paddenstoelen heeft ontdekt die weer aan een onderzoek worden onderworpen. Ik laat ze ook de zogenaamde dodemansvingers zien die in de buurt van het ven groeien. Dat spreekt natuurlijk ook tot de verbeelding: griezelig genoeg!

Er wordt regelmatig geklauterd op de restanten van omgewaaide bomen en we bekijken ook de binnenkant van een stuk schors om uit te vinden of daar nog insecten te vinden zijn en zo ja welk insect dat is. Op de terugweg bezoeken we de "oude eik" die naar zeggen de oudste boom van het bos is en de kinderen proberen de omtrek van deze oude reus te meten door hem eerst met een aantal kinderen met uitgestrekte armen op te meten en dat weer met behulp van touwtjes van elk 50 cm. verder uit te rekenen. Want zo kun je leeftijd van deze oude reus ongeveer te weten komen. Tussen de 250 en 300 jaar is de uitkomst. Dat is een hele leeftijd voor een boom toch?

We naderen het bezoekerscentrum weer en sluiten de tocht af met een boomknuffel waarbij de kinderen elk een boom omhelzen en die een fijne winterslaap toewensen.

In het bezoekerscentrum is de andere groep al gearriveerd en gezamenlijk eten ze hun meegebrachte tussendoortje op. Nog snel even door het bezoekerscentrum om in de bijenkast te kijken of een van de andere interessante dingen te bekijken en te doen; de route van de trekvogels, de vogelgeluiden, de griezelige minibunker of gewoon een spelletje "Mens erger je niet".

Al snel is het tijd om weer te verzamelen en naar school te gaan. Ze hebben duidelijk genoten van deze ochtend en hopelijk komen ze nog vaak terug maar dan met hun ouders.

Henk Trompetter en Anneke Storm

De dwerg

Er was eens een dwerg die heel erg van de natuur hield. Hij had een huisje (vliegenschwam) waar hij in woonde. Knaagdieren vond hij het leukst. Maar grote roofvogels, dat vond hij niks. Elke dag ging hij de natuur in. Dan ging hij tellen hoeveel goudhamsters hij zag, of kijken of hij een grote renmuis kon vinden. En wat deze dwerg bijzonder maakte was: dat hij met alle dieren kon praten.

Op een dag ging de dwerg het bos in. Het was een dag waarop het lekker warm was maar ook een windje blies. Hij kwam veel dieren tegen. Vandaag was hij konijnen en hazen aan het tellen. Hij had al 5 konijnen en 4 hazen gezien. Opeens hoorde hij iets ritselen. Tussen de bosjes zag hij iets, maar wat? Voorzichtig kroop hij dichterbij. Want hij wou het niet weggagen.

Toen hij bij de struik stond keek hij naar boven en zag hij een..... rode eekhoorn!!! Wat deed die nou op de grond? Nootjes zoeken? Maar lang kon hij niet kijken want, er kwam een grote Adelaar aangevlogen.

De dwerg rende snel weg maar de Adelaar was sneller. De dwerg probeerde nog om zich te verstoppen maar het lukte niet meer. De Adelaar was er bijna. Nog een klein stukje of hij had de dwerg te pakken, maar hij vloog ineens weg. De eekhoorn was naar boven geklommen en riep de Adelaar. De Adelaar vloog naar boven en weer naar beneden en naar boven, naar beneden, naar boven, naar beneden, naar boven, naar beneden; zo ging het maar door. Totdat de Adelaar moe was gingen ze door.

De Adelaar vloog weer weg hij was helemaal moe door het heen en weer vliegen. De dwerg was moe en de rode eekhoorn ook. Allemaal gingen ze weer naar hun eigen huis. De rode eekhoorn en de dwerg zagen elkaar nu elke dag heel even en zeiden elkaar gedag. Zo was er weer een dag voorbij van de dwerg. Nu zit hij weer lekker in zijn huisje met een boekje en een pennetje waar hij dit verhaal in schrijft.

Einde

Rianne Trompetter (10 jaar)

Kinderpagina Staeltje

Hallo,

Misschien ben jij in de afgelopen tijd iets minder vaak in ons bos geweest, maar het leven in het bos trekt zich hier niets van aan. Of juist wel, het is rustiger en de dieren kennen hierdoor minder angst om zich te laten zien.

Wisten jullie trouwens dat een derde van alle planten en dieren die in het bos leven helemaal afhankelijk zijn van dode bomen? Of de dode bomen nu staan of op de grond liggen, het krioelt er van leven.

Keverparadijs

Op en in deze bomen zijn wel duizend verschillende soorten kevers te vinden.

Als je een vergrootglas meeneemt en een klein stukje schors weghaalt, vind je er vast wel één. De kevers leggen hun eitjes in de dode stam en hier kruipen weer de larven uit.

Smullen

De zoogdieren, zoals vossen, de bosmuis en egels, de reptielen zoals de hazelworm en hagedis en de amfibieën zoals de bruine kikker, genieten weer van deze larven en kevers. Nergens vinden ze zoveel eten en ze kunnen er zich ook nog eens prima verstoppen.

Lekker dik

Vooraf bij dikke dode bomen vind je veel planten en dieren.

Insecten en pissebedden, wantsen, duizendpoten, muggen, bijen, wespen en mieren, samen ruimen ze de boom op.

In de herfst komen hier nog honderden paddenstoelen bij en zo is er na een aantal jaren niet veel meer van de boom over. Het bos ruimt op een

30 natuurlijke manier de eigen rommel op.

Mos

Dode bomen hebben niet veel voedingstoffen.

Heel langzaam laat de boom dit vrij en dit is precies genoeg voor mos.

Mos heeft een hekel aan de zon en je kunt het dan ook meestal vinden aan de noordkant van de boom. (ook handig om je richting te bepalen)

Ook zie je vaak mos bij de dode bomen op de grond, want op deze plekken komt de zon ook moeilijk en je vind de mossen vooral op vochtige plekken.

Er zijn heel veel verschillende soorten mos, probeer maar eens vijf verschillende te vinden bij je volgende wandeling.

Veel plezier!

Piekerpagina Staeltje

Fluitjeskruid

Neem voor deze opdracht een klein keukenmesje mee, een centimeter en dun touw, of vraag of je ouders je hierbij helpen.

In de berm langs het bos zie je vaak het fluitenkruid staan.

Van de holle stengel zijn heel goed fluitjes te maken.

In de holle stengel zitten namelijk dikke stukken, 'de knopen'.

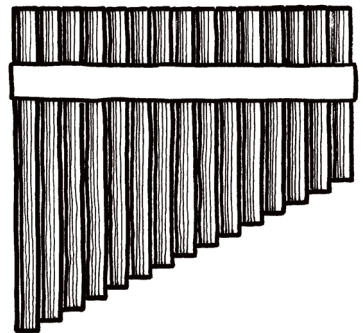
Snij uit een stengel met een knoop in het midden een stuk af van 5 cm boven en 10 cm onder de knoop.

Zet de stengel tegen je onderlip en blaas over het gat van de stengel.

Je krijgt dan een fluittoon.

Door stukjes van ongelijke lengte te maken, naast elkaar te plaatsen en tot slot vast te maken, krijg je een panfluit.

Veel plezier en misschien horen we dan in plaats van een kikkerconcert een fluitconcert in ons mooie bos!

Bestuur:

Voorzitter: G. Keizer
Secretaris: C.D. Hendriks
Penningmeester: R. van Scherpenzeel
Leden algemeen: M. Aalbrecht
D. van Drongelen-Sevenhuijsen
J.M. Storm-Paalvast
L. Veenstra

Eigenaar van het bos: Stichting Het Zuid-Hollands Landschap
Oude Delft 116, 2611 CG Delft
telefoon 010-272 22 22
www.zuidhollandslandschap.nl
e-mail: info@zhl.nl

Beheerder Staelduinse Bos:

F. Spreen, Peppellaan 2, 2691 NG 's-Gravenzande
(Kantoor bos, telefoon 06 - 51 77 31 76)

Regiokantoor Kuststreek (bezoek alleen op afspraak)
Strandweg 17, 3151 HV Hoek van Holland
telefoon 010 272 22 22
e-mail: regio-kuststreek@zhl.nl

Bezoekerscentrum d' Oude Koestal in het Staelduinse Bos
Peppellaan 4
2691 ND 's-Gravenzande
telefoon 0174-41 73 51

is op de volgende tijden geopend:

herfst (1 september t/m 30 oktober)
woensdag 13.00 - 16.00 uur
zaterdag 13.00 - 16.00 uur
zondag 11.00 - 16.00 uur

lente, zomer, winter (1 november t/m 31 augustus)
zaterdag 13.00 - 16.00 uur
zondag 11.00 - 16.00 uur

**BEZOEKERSCENTRUM
GESLOTEN
TOT 1 SEPTEMBER 2020**

BINNEN KIJKEN IS

Voor bezoeken in groepsverband dient tevoren tijdig een afspraak te worden gemaakt met Mevr. D. van Drongelen, telefoon 0174-63 14 27.

BUITEN MEER ZIEN

Let op: Het Staelduinse Bos, waarin het bezoekerscentrum is gelegen, is toegankelijk tussen zonsopgang en zonsondergang.

internet	www.hetstaelduinsebos.nl
e-mail	staelduinsebos@hotmail.com
facebook	www.facebook.com/hetstaelduinsebos
telefoon	0174-41 73 51 (alleen tijdens openingstijden)